

УДК 766:72:76

Олена ХРАМОВА-БАРАНОВА,

 доктор історичних наук, професор кафедри дизайну
Черкаського державного технологічного університету

НОВА ТИПОГРАФІЯ В СУЧАСНОМУ ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Храмова-Баранова О. Нова типографія в сучасному графічному дизайні.

У статті на основі аналізу документальних матеріалів та їх узагальнення висвітлюється значення нової типографії в сучасному графічному дизайні в проектуванні візуального художнього образу. Сучасна типографія – це комунікативне явище, приклади якої спрямовані на вербальне й невербальне спілкування автора з глядачем, а нова типографія – це етап в розвитку типографського мистецтва, визначений і запропонований Яном Чихольдом.

Ключові слова: нова типографія, графічний дизайн, візуальний художній образ.

Храмова-Баранова Е. Новая типография в современном графическом дизайне.

В статье, на основе анализа документальных материалов и их обобщения освещается значение новой типографии в современном графическом дизайне в проектировании визуального художественного образа. Современная типография – это коммуникативное явление, примеры которой направлены на вербальное и невербальное общение автора со зрителем, а новая типография – это этап в развитии типографского искусства, предложенный Яном Чихольдом.

Ключевые слова: новая типография, графический дизайн, визуальный художественный образ.

Khramova-Baranova E. The new typography in modern graphic design.

In the article, on the basis of analysis of documentary materials and their generalization the value of new typografik lights up in a modern graphic design in planning of visual image. A modern typography is the communicative phenomenon, the examples of which are directed on the verbal and un verbal socializing of author with a spectator, and a new typography is the stage in development of typography art, certain and offered Jan Chikhhold.

Key words: new typography, graphic design, visual image.

Постановка проблеми. У статті на основі аналізу документальних матеріалів та їх узагальнення висвітлюється значення нової типографії в сучасному проектуванні візуального художнього образу. Сучасна типографія – це комунікативне явище, приклади якої спрямовані на вербальне й невербальне спілкування автора з глядачем. Навіть ускладнення в читанні композицій, коли певна літера чи слово подані у вигляді якогось об'єкту, художнього образу, не є перешкодою для сприйняття. Приклади цього напрямлення походять ще з часів використання буквиці в старих рукописних, друкованих текстах і до дизайну сучасних видань, наприклад, книжок, журналів, енциклопедій. Нарівні з прийомами класичної

типографії використовуються прийоми нової типографії, яка має свої засоби вираження, намагаючись суб'єктивно та емоційно відобразити конкретну задачу, створити образ. Нова типографія – етап у розвитку типографського мистецтва, визначений і запропонований Яном Чихольдом, відомим європейським типографом, дизайнером, викладачем і письменником. «Нова типографія» Яна Чихольда стала маніфестом сучасної типографії. Мало хто серед тих, хто пише про типографію та естетику книги, здатний висловити свою точку зору і поділитися досвідом з такою ясністю і доступністю, як Чихольд. Понад сорок років він працював у книжковій справі. Почавши з руйнування застарілих ідей, він досяг значних

результатів. Сам Чихольд спроектував величезну кількість швейцарських та англійських видань. Праця Чихольда «Вигляд книги» об'єднує найважливіші есе Чихольда, куди не увійшли лише ті статті, в яких Чихольд виступав проти тимчасових помилок в типографії. Збірник допомагає зрозуміти, чому так багато книг виглядають не естетично, і по-справжньому оцінити рідкісні, досконало виконані видання.

Мета статті. Для дослідження поставленої в статті проблеми необхідно проаналізувати вплив нової типографії на створення художнього образу в проектуванні. На сьогоднішній день практично не існує досліджень з цієї проблематики, а дослідження розвитку типографії в Україні не відображають розвитку цієї галузі. Значний доробок у вирішенні цієї проблематики було зроблено К.Баштиревою в магістерській роботі «Засоби графічної виразності нової типографії в дизайні книги (кінець XX – початок XXI століття)» [1] під керівництвом О.Л.Храмової-Баранової.

Викладення основного матеріалу дослідження. Нова типографія набуває розвитку починаючи з 1914 року, оскільки на виставці «Бугра» в 1914 р., а також на міжнародній виставці книжкового оформлення в Лейпцизі в 1927 р. досягло найвищого і остаточного успіху направлення, яке базувалося на наслідуванні історичних шрифтів. Цей рух почався з шрифту Тріанон, розробленого Віейнком. Типографія – один з фундаментів графічного дизайну, розвиток якого залежить від експерименту і деякі аспекти цієї проблематики викладені в працях Еміля Рудера, Яна Чихольда, Еріка Шпіккермана та ін. Наприклад, Пітер Біляк в своїй праці ґрунтовно проаналізував експериментальну типографію та навів приклади європейського графічного дизайну, які можна назвати експериментальними. Про історію розвитку експериментів в типографії йдеться в роботах П. Шоу, Л.Соннолі, де аналізується хронологія різних новітніх прийомів дизайнерів-типографів у XX ст. Типографія, за висловлюванням В.Киричевського, це графічне оформлення друкованого тексту за допомогою набору і верстки (монтажу), проектування чи моделювання вигляду твору.

Типограф обирає шрифт, встановлює форми, набирає і верстає, формує елементи наборної форми зі складових елементів сторінки. Просторова орієнтація тексту – ключовий і найбільш творчий момент діяльності. У цьому змісті типографія є графікою розташування, мистецтвом експозиції двовимірних форм на площині [2; 3].

З визначень і їх аналізу можна зробити висновок, що типографія – це більше, ніж засіб для написання або набору тексту, це одна з форм букви, якою можна виразити ідею, настрій, емоції. Незважаючи на велику кількість нинішніх виразних засобів, прийомів і технологій, типографія багато в чому залишається сутністю графічного дизайну. Технології та інші засоби дозволяють відобразити будь-яку концепцію, а також надають дизайну інноваційного рівня.

Експеримент «зроблено руками» з власної ініціативи поставила Тянь-Мін Ляо, художниця з Нью-Йорка. Типографічний експеримент Тянь-Мін Ляо полягав у тому, щоб нанести окремі елементи букв на руки темною фарбою і за допомогою жестів створити з окремих фрагментів спочатку велику літеру, а потім і рядкову. При цьому Тянь-Мін обмежувала себе, а саме: пофарбовані частини рук для кожної пари буквених знаків не повинні змінюватися, їх потрібно було використовувати для обох варіантів написання, як у верхньому, так і в нижньому регістрі. Тянь-Мін створила 26 комплектів написання букв і знятий матеріал перетворила у GIF-зображення та зробила відео. Цей експеримент було б цікаво відтворити і щодо кириличного алфавіту, адже при подібних експериментах типографія виходить за рамки звичного всім друку, статички. Експерименти в області типографії популярні як ніколи, адже типографія – це не лише написання певних шрифтів, це можливість висловити свою індивідуальність. Сучасні технології відкривають нові горизонти для експериментів в різних галузях дизайну, зокрема типографії. Нові ідеї втілюються в життя, змінюють одна іншу, а це в свою чергу є рушійною силою для розвитку графічного дизайну.

Багато зразків шрифтових композицій, а також наукові обґрунтування мистецтва шрифту та оформлення книги надаєть-

ся в праці А.Капра «Естетика мистецтва шрифту» [4]. У праці Н.Н.Таранова «Художньо-образна виразність шрифтів» надано розгорнуту інформацію про основні види, поняття і терміни, що застосовуються в теорії шрифту, розглянуті питання взаємовідносин шрифту і зображення у виданні, застосування різних видів шрифтів в оформленні книг та інших видань, розкрито поняття образності шрифту, на ілюстрованих прикладах показані різні варіанти взаємин шрифту та зображень, фактори, що поєднують ці елементи в єдине ціле [5]. В праці Д.Фелічі розглянуто естетичні принципи вибору та застосування шрифтів для друкованої продукції та екранного подання, що підтримуються безліччю відомостей, правил, тонкощів в описі технічних прийомів професійної комп'ютерної верстки, яка відповідає сучасним стандартам [6]. В праці В.Єфімова «Величні шрифти. Шість з тридцяти» йде мова про те, що серед сотень існуючих шрифтів є кілька найважливіших, найбільш поширених, популярних, що зробили серйозний вплив на подальшу шрифтову ситуацію. Це шрифти, без яких важко уявити сучасну типографію і в цілому навіколишнє графічне середовище. Перший у серії з п'яти альбомів, присвячений таким шрифтам як: Гарамон, Баскервіл, Бодон, акциденцій-гротеск, футуро, Рокуелл. В основі текстів альбому лежать матеріали, підготовлені автором в процесі викладання основ шрифту у Вищій академічній школі графічного дизайну [7]. У праці О.Королькової «Жива типографія» доступною мовою викладено основні правила і закономірності типографії, як мистецтва розташування набірних матеріалів на площині аркуша. Розглянуто історію і класифікації набраних шрифтів та основні принципи їх підбору і застосування, способи розміщення матеріалу на розвороті, принципи і правила набору [8].

Збірник науково-дослідних праць та навчально-методичних матеріалів «Від психології побутового шрифту до графічної археології» об'єднав п'ятьох збирачів графічних прийомів міського сьогодення – О.Флоренську, Ю.Гулітова, Ю.Молодковця, О.Шагапова і М.Харшака. Будучи представниками різних наукових шкіл, ці дослідники міського середовища об'єднані спільністю

поглядів про роль «побутового шрифту» у сучасній культурі. Збірник повною мірою розкриває еволюцію дослідницьких позицій у розгляді побутового шрифту з моменту виникнення інтересу до цього явища в кінці вісімдесятих, під час розквіту художньої групи «Митьки» до сьогодення, коли напрям «Графічної археології» активно вводиться в навчальний процес графічних кафедр вузів [9]. В дисертації О.Вашук «Швейцарська школа графічного дизайну як явище проектної культури ХХ ст.» аналізуються такі аспекти як генезис і розвиток теоретичних принципів нової типографії в Німеччині, становлення і розвиток швейцарської школи графічного дизайну 1930–1960-х рр. та «нова хвиля» швейцарського графічного дизайну 1970–1980-х рр. [10]. На підставі аналізу дослідження О.Вашук, можна зазначити, що художні аспекти нової типографії, яка вплинула на етап становлення швейцарської школи, перебували в тісному взаємозв'язку з напрямками сучасного абстрактного мистецтва і творчими течіями ХХ століття. Так, найбільш значущі для формування школи були мистецькі програми функціоналізму, неопластицизму, супрематизму, конструктивізму.

На сучасному етапі розвитку типографії дизайнери керуються тими ж міркуваннями що й раніше, шрифти із насічками виділяються в заголовках. Існує багато аргументів на користь використання їх в основному тексті, зокрема те, що насічки мають здатність направляти читача і мають легку для читання структуру. В будь-якому разі, протиставлення шрифту з насічками в основному тексті та шрифту без насічок в заголовку (або навпаки) позитивно впливає на загальний зовнішній вигляд тексту і його читабельність в дизайні книги чи іншого дизайн-об'єкту.

Частим прийомом сучасної типографії є використання в якості головного шрифту нестандартних гарнітур, як для основного тексту, так і для заголовків. Ця зміна доводить, що типографія стала вагомим компонентом створення унікального дизайну. Сучасні типографічні роботи виконуються в різних стилях, а також для їх виконання використовують різноманітні форми і матеріали, наприклад, типографія, побудована з певних об'єктів, виглядає дуже незвично і

привертає увагу, а використання градієнтів та візерунків робить роботу стильною і творчою.

Висновки. Отже, на сучасному етапі завдання типографії полягає в тому, щоб доступно, в ясній і цікавій формі донести до глядача чи читача певну інформацію. Для цього необхідно фахівцям збирати в одне ціле текст, вибирати шрифт, розміщувати певним чином шрифтові елементи відносно один одного і заданого простору. Незважаючи на те, що така робота здається технічною задачею, методами типографії можна створювати справжні витвори мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баштирєва К. Магістерська робота «Засоби графічної виразності нової типографії в дизайні книги (кінець XX – початок XXI століття)». – Черкаси, 2015. – 149 с.
2. Киричевский В. Типографика в терминах и образах. Изд-во «Слово». – Москва, 2000, – т.1 – 144 с.
3. Эмиль Рудер. Типографика. Москва, 1982. – 228 с.
4. Капр А. Эстетика искусства шрифта. – М. : Книга, 1979. – 124 с: ил.
5. Таранов Н.Н. Художественно-образная выразительность шрифтов. Волгоград : Перемена, 2000. – 168 с.
6. Феличи Д. Типографика: шрифт, верстка, дизайн. Пер. с англ. и коммент. С.И. Пономаренко. – СПб. : БХВ-Петербург, 2004. – 496 с.
7. Ефимов В. Великие шрифты. Шесть из тридцати. Книга первая: Истоки, – М. : Паратайп, 2006. – 186 с.
8. Королькова А. Живая типографика. – М. : ImdexMarket, 2007. – 224 с.
9. От психологии бытового шрифта к графической археологии / [Харшак М., Флоренская О., Гулитов Ю. и др.]; под ред. М. Харшака. – Санкт-Петербург : Littera Scripta, 2006. – 160 с.
10. Вашук О. А. Швейцарская школа графического дизайна как явление проектной культуры XX в.: автореф. дис. ... канд. искусствоведения: специальность 17.00.06 «Техническая эстетика и дизайн» / О.А. Вашук – СПб., 2008. – 22 с.

Надійшла до редакції 21 липня 2015 р.